

Література

1. Akimiak Amantius. 2018. Rozvoj hudbnosti žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. In: Pedagogické diskusie : Časopis vysokoškolských pedagógov, študentov a mladých výskumníkov na Inštitúte Juraja Páleša PF KU v Levoči a v Kňazskom seminári biskupa Jána Vojtaššáka KU v Spišskej Kapitule. Levoča : Vydavateľstvo MTM, 2018, roč. IV. Č. 1, s. 25-28.
2. Аксьонова В. І. Формування комунікативної культури особистості в умовах глобалізації та інформаційного суспільства / В. І. Аксьонова // Наукові записки КУТЕП. – Вип. 10. – 2011. – Серія: Філософські науки. – С. 239–258.
3. Корніяка О. М. Комунікативний аспект професійного самоздійснення викладача вищої школи / О. М. Корніяка // Актуальні проблеми психології. – Т. VI: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – Вип. 15. – С. 71 – 82.
4. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 232 с.
5. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / Ягупов В. В. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

УДК 159.9:61

Юськів О. В.

методист, керівник гуртка комунального
закладу Тернопільської міської ради
«Станція юних техніків»
oksanayuskiv17@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Зміни, які відбуваються в суспільстві, реформування освіти у всіх ланках вимагають від сучасного педагога високого рівня професійної компетентності та стимулювання його до безперервного самовдосконалення. Урахування психологічних аспектів розвитку учня, підтримання сприятливої атмосфери в дитячому та педагогічному колективах, визначення педагогом реальних перспектив особистісному зростанні та розкриття потенціалу кожного вихованця – усе це і багато іншого в гармонійному поєднанні впливають на результативність навчально-виховного процесу, вимагаючи від фахівця глибоких знань із психології, уміння майстерно їх застосувати. У контексті зазначеного дедалі більшої актуальності набуває формування психологічної компетентності працівника педагогічного профілю, яка виступає складовою його професійної компетентності.

В умовах гуманізації освітньої системи виникла необхідність зміни діяльності вчителя, його установок, позицій. Вирішення проблеми професіоналізму вчителів пов'язане з питаннями вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів, насамперед підвищення психологічної компетентності вчителя.

Педагогічна діяльність – особлива за своєю складністю, у ній діє безліч

закономірностей і головне в ній те, що надто високою там є міра відповідальності виконавця. Від умілості та успіху в цій діяльності залежить майбутнє дитини. Розв'язання психологічних питань становлення професіонала сприяє розвитку творчості, підвищенню ефективності та якості педагогічної діяльності. Професійна успішність спеціаліста залежить не тільки від його здібностей, особистісних якостей, мотивацій і цінностей, а й від їх відповідності обраній професії. Одним з найважливіших чинників професійної успішності педагога є формування його професійних якостей, його психологічної компетентності [1].

В останні роки проблема психологічної компетентності вчителя привертає все більше увагу дослідників і практиків. У роботах дослідників простежується тенденція до інтеграції психологічної компетентності з педагогічною, або до «поглинання» першої «надрами» останньої (М. Лук'янова, Л. Мітіна, Є. Попова та ін.) [4].

Для таких учених, як А. Алфьоров, І. Демідова, В. Дружинін, Н. Яковлева та ін., предметом вивчення стала педагогічна компетентність.

М. Холодна зазначає: «Компетентність – це особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяє приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності». Завдання розвитку компетентності – не просто більше і краще знати людину, а включення цих знань у «психологічну практику» життя [6].

А. Алфьоров включає в поняття професійної психологічної компетентності вчителя: сукупність знань, умінь і навичок з психології; чіткість позиції щодо ролі психології в професійній діяльності вчителя; вміння використовувати психологічні знання в роботі з учнями; вміння бачити за поведінкою дитини стан її душі, рівень розвитку її пізнавальних процесів, емоційної, вольової сфер, рис характеру; здатність орієнтуватися, оцінювати психологічну ситуацію у стосунках з дитиною або колективом дітей та обирати раціональний спосіб спілкування; педагогічно грамотно протягом довгого часу впливати на психіку дитини для її гармонійного розвитку [2].

Професійна компетентність – здатність успішно виконувати професійні завдання і обов'язки тієї посади, на яку людина претендує. Це кваліфікаційна характеристика фахівця, зокрема:

- ґрунтовні знання із загальноосвітніх і фахових дисциплін;
- володіння професійною технологією – здатність мобілізувати знання та вміння для вирішення конкретних професійних проблем;
- висока кваліфікація, яка характеризується поліфункціональністю – умінням переносити набуту здатність виконувати виробничі завдання на різні ланки професійної діяльності;
- уміння аргументувати способи вирішення проблеми на різних рівнях активності;
- уміння співпрацювати з колегами;
- успішна поведінка фахівця в нестандартних ситуаціях, із неформалізованою взаємодією з партнерами, уміння оперувати суперечливою інформацією [5].

Перед сучасним педагогом ставиться вимога володіти низкою спеціальних, професійних умінь, передусім пов'язаних із його психологічною підготовкою. У своїй професійній діяльності він зіштовхується з необхідністю вчити не лише знанням, але й способам їх одержання, формувати навчальну діяльність учнів, студентів, будувати освіту як систему, що створює умови для самопроекування і формування багатомірної свідомості, здатності самовизначатися, розвивати у студентів, учнів техніку розуміння, мислення, дії, рефлексії. Унікальність професії педагога полягає у тому, що він створює умови розвитку людини, її освіти, а основу педагогічної освіти складає психологічне знання як учіння про сутність людини і закономірності її розвитку. У цьому контексті стає очевидною необхідність підвищення психологічної грамотності сучасного педагога, адже освітній процес, орієнтований на розвиток різноманітних здібностей людини, може будуватися лише на адекватній творчій основі, ядро якої складають психологія та педагогіка розвитку [3]. Таким чином аналіз сучасних психолого-педагогічних науково-методичних джерел дає можливість стверджувати про необхідність формування психологічної компетентності у майбутнього фахівця, що визначатиме його професійну спроможність та сприятиме формуванню професіоналізму продовж життя. Найбільш ефективним засобом, що впливатиме на формування психологічної компетентності майбутнього фахівця, повинні виступати дисципліни психолого-педагогічного циклу, вивчення яких передбачено навчальними планами підготовки фахівців у різних типах вищих навчальних закладів. Подальшого дослідження потребують розроблення концептуальних підходів щодо обґрунтування структурно-компонентної моделі підготовки майбутнього фахівця та вироблення методичних рекомендацій щодо внесення необхідних змін у вивчення фахових дисциплін

Література

1. Алаева Е. П. Мониторинг профессионального становления будущего учителя на основе компетентностного подхода / Е. П. Алаева // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 3. – С. 13-18.
2. Алферов А. Д. Опыт и проблемы повышения психологической компетентности учителя / А. Д. Алферов // Вопросы психологии. – 1990. – №4. – С. 116–120.
3. Исаев Е. И. Психология в высшей школе: проблемы проектирования психологического образования педагога // Вопросы психологии. – 1997. – № 6. – С. 48–57.
4. Лукьянова М. И. Психолого-педагогическая компетентность учителя / М. И. Лукьянова // Педагогика. – 2001. – № 10. – С. 56–61.
5. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи. Підручник / Л. Г. Подоляк, В. І Юрченко. – К.: Каравела, 2011. – 360 с.
6. Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М. А. Холодная. – М. – Томск: Барс; Изд-во Том. ун-та, 1997. – 392 с.